

Gobierno *di* Aruba

Regeerprogramma Kabinet Wever-Croes

Aruba, November 2017

HUNTO PA ARUBA

Het regeerprogramma
“Samen voor Aruba” van
de politieke partijen MEP |
POR | RED

Inhoudsopgave

Introductie	3
Principiële besluiten:	
Financiële gevolgen:	
1. Goed bestuur, integriteit en transparantie	5
Financiële gevolgen:	
2. Duurzame en gebalanceerde financiën	8
Financiële gevolgen:	
3. Justitie, veiligheid en bescherming	11
Financiële gevolgen:	
4. Sociale zaken	16
Financiële gevolgen:	
5. Economische welzijn	22
Financiële gevolgen:	
6. Infrastructuur, milieu en duurzame energie.....	27
Financiële gevolgen:	

Introductie

Op 22 september 2017 heeft het Arubaans volk duidelijk gemaakt dat zij graag een verandering wilt zien in de politieke koers van het Land. Vandaar dat de partijen MEP, POR en RED de stem van het volk willen eerbiedigen door met veel handen licht werk ervan te maken. De missie van dit nieuw kabinet is om het algemeen belang van het Arubaans volk te behartigen en tevens de mens, de burger op de eerste plaats te stellen. Kortom: samen voor Aruba in de breedste zin van het woord.

Het voor u liggend regeerprogramma omvat de principes van de ‘sustainable development goals’ (ook bekend als SDG’s) die door de Verenigde Naties (reeds) gehanteerd worden. Van belang hierbij is dat voor de komende regeerperiode aandacht besteden wordt aan:

- Armoede-, hongerbesteding en het tegengaan van ongelijkheid
- Bevorderen van welzijn en zorg
- Het bieden van kwalitatief onderwijs
- Verbetering van de kwaliteit van de werkgelegenheid
- In gang hebben van een duurzame economische ontwikkeling
- Innoverende handel, industrie en infrastructuur
- Duurzaam en betaalbaar energie
- Hoge kwaliteit van het te consumeren water
- Verhoging van het onderhoud van zeewater en waterrijk natuurgebieden (de zgn. ‘wetlands)

De hiervoor genoemde punten zijn verweven in de zes beleidspunten die het nieuw kabinet de komende vier jaar uitvoer aan gaat geven te weten:

1. Goed bestuur (‘good governance’), integriteit en transparantie
2. Duurzame en gebalanceerde financiën
3. Justitie, veiligheid en bescherming

4. Sociale zaken
5. Economische welzijn
6. Infrastructuur, milieu en duurzame energie

Alvorens deze beleidspunten belicht worden, dient kort te worden gestaan bij de principiële besluiten waaraan dit kabinet zich vóór het start van de nieuwe regeerperiode gecommitteerd heeft.

Principiële besluiten:

- (1) Het laten verrichten van een financieel onderzoek naar de gezondheidsstatus van 's Landsfinanciën i.v.m. de politieke nalatenschap van voorgaande kabinetten over 2009-2017. Hierbij ligt de focus op het inventariseren van potentiële risico's. Denk aan PPP's, AZV, SVB en RdA. Eindproduct zal een rapport zijn inhoudende de werkelijke (lopende) uitgaven, kosten en schulden.
- (2) Het ambtelijk apparaat zal gecontroleerd worden op diens fraudegevoeligheid. Op basis van de bevindingen voortvloeiend uit deze controle zal het nieuw kabinet in staat zijn om de (juiste) mitigerende maatregelen te nemen.
- (3) Een mediator zal ingesteld worden, die bij gevallen van (bestuurlijke) impasses ingeschakeld zal worden. Dit zal plaatsvinden o.b.v. een raadplegend protocol.
- (4) Ook zal worden overwogen om met een wet te komen ter instelling van een raadplegend referendum.

Financiële gevolgen:

Besluit e/o actiepunten	Financieel effect	Bedrag in AFL	Uitvoeringsperiode
1. Financieel onderzoek Landsfinanciën in 2009-2017	kostenverhogend +	PM	2018
2. Controle ambtelijk apparaat op fraudegevoeligheid	kostenverhogend +	PM	2018-2019
3. Inschakelen van een mediator	kostenverhogend +	PM	2018-2021

1. Goed bestuur, integriteit en transparantie

Het nieuw bestuur zal te werk gaan conform de principes van goed bestuur, integriteit en transparantie. Om de huidige bestuurlijke transparantie te vergroten en tevens respect te geven aan de bestaande democratische instellingen, zal in het eerste regeeringsjaar van dit kabinet gefocust worden op de volgende punten:

1. Een wet aangaande de financiering van politieke partijen zal geïntroduceerd worden. Hiermee wordt openheid gecreëerd tussen de politieke en de commerciële belangen. Verder worden de politieke partijen aangespoord om hun financiën inzichtelijk te maken.
2. Een begrotingskamer en een integriteitskamer zullen ingesteld worden. De begrotingskamer zal zorgdragen voor de waarborging van transparante en effectieve financiële processen binnen de overheid. De integriteitskamer zal de integriteit van de bestuurders en publieke functionarissen monitoren.
3. Met een nieuw wetsvoorstel komen aangaande de screening van (zittende) ministers.
4. Een gedragscode voor ministers en parlementsleden zal geïntroduceerd worden ter voorkoming van misdragingen die de integriteit van de bestuurder e/o publieke functionaris in twijfel kunnen brengen, of zelfs schenden.
5. Ter voorkoming en bestrijding van corruptie zal nadere (aanvullende) wet- en regelgeving voorgesteld worden.
6. Een commissie zal in het leven geroepen worden om de huidige kiesverordening te actualiseren. Hun bevindingen zullen in de vorm van een advies aan het kabinet voorgesteld worden.
7. Voor dit kabinet dient de burger de komende regeerperiode centraal te staan, vandaar dat wetgeving voor het instellen van een ombudsman gepresenteerd zal worden.
8. Aanvullend zal ook een klokkenluidersregeling geïntroduceerd worden ter bescherming van burgers die tips geven over corruptief gedrag e/o corruptieve instituten.

9. Een constitutionele hof instellen ter versterking van ons democratisch systeem en om besluiten en wet- en regelgeving nauwkeurig te laten toetsen aan onze grondwet.
10. Investeren in e-overheid ter verbetering van de overheidsservice, verhoging van de informatiewaarde en transparantie en om dichterbij de burger te staan. Tevens zal de burger via deze digitale weg actief mee kunnen doen aan de behandeling van wet- en regelgeving in de Staten. Zodoende zal de betrokkenheid van de burger verder vergroot worden, zoals het hoort in een democratisch land.
11. Een commissie instellen die als taak heeft om te evalueren op welke wijze het mogelijk is om het personeel van het overheidsapparaat te depolitiseren.
12. Vooruitlopend op de actualisering van de huidige comptabiliteitswet zal elk minister die van de normale aanbestedingsprocedure wil gaan afwijken, eerst advies moeten inwinnen bij de Directie Financiën en de Centrale Accountantsdienst. Deze actoren zullen vervolgens de afwijkingsredenen evalueren en advies geven aan de minister. De daaruit volgende beschikking en adviezen zullen openbaar (moeten) worden gemaakt.

Financiële gevolgen:

Besluit e/o actiepunten	Financieel effect	Bedrag in AFL	Uitvoeringsperiode
1. Wet financiering politieke partijen	neutraal =		2018
1. Instellen van een begrotings- en integriteitskamer	kostenverhogend +	PM	2018
2. Wetvoorstel screening ministers	kostenverhogend +	PM	2018
3. Gedragscode ministers en parlementsliden	neutraal =		2018
4. Aanvullende wet- en regelgeving ter voorkoming en bestrijding van corruptie	kostenverhogend +	PM	2018
5. Actualisering kierverordening	neutraal =		2018
6. Ombudsman invoeren	kostenverhogend +	PM	2018-2019
7. Instellen van een klokkenluidersregeling	neutraal =		2018
8. Instellen van een constitutioneel hof	kostenverhogend +	PM	2018-2020
9. Investeren in e-overheid	kostenverhogend +	PM	2018-2021
10. Depolitiseren personeel van het overheidsapparaat	kostenverhogend +	PM	2018-2021
11. Openheid in afwijking van de normale aanbestedingsprocedures	neutraal =		2018

2. Duurzame en gebalanceerde financiën

In het eerste regeringsjaar zal eerst een financieel onderzoek verricht worden naar de gezondheidsstatus van 's Landsfinanciën. Het financieel nalatenschap van de regeerperiode 2009-2017 zal nauwkeurig doorgelicht worden. Aan de hand van de bevindingen voortvloeiend uit dit onderzoek zal het nieuw kabinet in staat zijn om de (juiste) normen en financieel kader in te zetten die op termijn zullen leiden tot verlaging van de begrotingstekorten en schuld van het Land. Hierbij rekening houdend met de internationaal geldende richtlijnen en de ontwikkeling van onze economie.

Het nieuw kabinet wil 's Landsfinanciën weer in een verantwoordelijke balans brengen, waarin niet alleen het welzijn en de welvaart van elke huidige burger verbeterd wordt, maar ook die van toekomstige generaties. Het nieuw financieel beheer zal gebaseerd zijn op de volgende uitgangspunten:

1. Structurele verlaging van de overheidskosten door:
 - A. Reorganisatie van het overheidsapparaat ter verbetering van de dienstverlening en diens efficiëntie en effectiviteit.
 - B. Verzelfstandiging e/o privatisering van publieke diensten e/o taken
 - C. Herfinanciering van 's Lands schuld ter verlaging van de (uitstaande jaarlijkse) rentekosten.
 - D. Verlaging van het aantal zittende ministers, politieke adviseurs en het vaststellen van een vaste aantal personeel per zittende minister, dit zal positief doorwerken als een verlaging in de personeelskosten van het Land.
2. Structureel zullen de middelen van het Land verhoogd worden middels het daadwerkelijk uitvoeren van een fiscale hervorming, waardoor het huidige (administratief) belastingsysteem versimpeld wordt en de focus van de directe belastingen omgewisseld wordt voor de indirecte. Met als uiteindelijke doel versterking van de koopkracht van de burger. Daarnaast zal dit een positief effect hebben op bedrijven (door verlaging van de 'cost of doing business') en op de economische ontwikkeling (meer bedrijvigheid).
3. Inkorting van de wachttijd van de burger om restitutie van de belastingdienst te ontvangen.

4. Nieuwe fiscale instrumenten en stimulus introduceren die de private sector zullen aansporen om meer te gaan investeren in verbetering van de kwaliteit van de aangeboden werkgelegenheid, de economische ontwikkeling en diversificatie van het Land. Met als positief neveneffect een verhoging in de middelen van het Land.
5. Gepensioneerden zullen geen belasting betalen op hun inkomsten afkomstig van SVB als deze aanvullende inkomsten heeft voortvloeiend uit andere opgebouwde pensioenen (of overige bronnen). Tevens zullen gepensioneerden geen premies meer gaan betalen voor AOV en AZV.

Financiële gevolgen:

Besluit e/o actiepunten	Financieel effect	Bedrag in AFL	Uitvoeringsperiode
1. Structurele verlaging van de overheidskosten	kostenverlagend -	PM	2018-2021
2. Structurele verhoging van de middelen	kostenverlagend -	PM	2018-2021
3. Inkorting wachttijd ter ontvanging restituties	neutraal =	PM	2018-2019
4. Introductie nieuwe fiscale instrumenten en stimulus	kostenverlagend -	PM	2018-2021
5. Gepensioneerden betalen geen belasting e/o AOV- en AZV-premies meer	kostenverhogend +	PM	2018-2021

3. Justitie, veiligheid en bescherming

Op het gebied van justitie, veiligheid en bescherming staat de gemoedsrust van de burger centraal. Aruba moet weer veilig worden. De komende jaren dient de focus te liggen op:

- A. Beleid gericht op preventieve aanpak i.p.v. repressief
- B. Meer veiligheidscontrole bij de landsgrenzen ter vermindering van o.a. drugs-, wapen- en mensenhandel
- C. Versterking van de justitiële diensten qua mankracht en materiaal
- D. Herziening en modernisering van de huidige geldende wet- en regelgeving die reeds gedateerd zijn

De beleidsuitgangspunten op het gebied van justitie, veiligheid en bescherming voor de komende regeerperiode zijn:

I. Intensivering preventie- en criminaliteitsbeleid:

1. Ter bestrijding en voorkoming van criminaliteit op Aruba dient een nationaal platform ingesteld worden waaraan alle benodigde justitiële diensten (en overige betrokken diensten) mee zullen doen.
2. ‘Aruba Security Institute’ (ASI) oprichten als een centrum voor onderzoek en intelligentie op het gebied van veiligheid, criminaliteitspreventie en –bestrijding voor op het eiland en regionaal.
3. Op advies van het OM en het KPA zullen de straffen m.b.t. ‘high impact crimes’ verhoogd worden om zodoende tot nieuwe afstemmingen te komen in het huidige preventie- en criminaliteitsbestrijdingsbeleid, die zelfs kan leiden tot betere afstemming met de regering, de staten en het gerechtshof.
4. Versterking van het KPA qua materiaal en mankracht. Tevens zal er geïnvesteerd worden in de verhoging van de kwaliteit van de politieopleiding en (jaarlijkse) bijscholingen. In lijn met e-overheid zal ook ‘smart policing’ geïntroduceerd ten behoeve van de opbouw van evidence-based, data-gedreven

rechtshandhavingstactieken en –strategieën die effectief, efficiënt en zuinig zullen zijn.

5. Bescherming van onze kusten ter voorkoming en bestrijding van drugs-, wapen- en mensenhandel, en illegale toetreding van vreemdelingen. Instrumenten die hiervoor ingezet zullen worden, zijn o.a. radar, helikopter(s), drones, kustwacht, KPA, DIMAS en de douane.
6. Een sociale criminaliteitspreventie programma zal ingesteld worden, om op tijd in te grijpen alvorens de jeugd ontspoord, en indien die al ontspoord is, hem/haar weer op de juiste pad zien te brengen. Hierbij is samenwerking tussen alle betrokken actoren en belanghebbende essentieel.
7. Meer blauw op straat: meer patrouilles en politieagenten op straat.
8. Elk politie-eenheid zal uitgebreid worden met een sociaal maatschappelijk medewerker. Dit zal gepaard gaan met het inzetten van een ‘crime alert’ programma. Hierdoor zal de politie in staat zijn om sneller in te grijpen.
9. Ter onmiddellijke vergroting van de veiligheid in de toeristische zones zullen in afstemming met de hotels en bedrijven agenten aangewezen worden als ‘tourism police’. Ook zullen er toezichtcamera’s geplaatst worden in deze zones.
10. Aanvullend zullen wet- en regelgeving ingezet worden ter bescherming van de privacy van burgers bij het hanteren van toezichtcamera’s. Ook zullen deze camera’s geplaatst worden in publieke zones en in bekende ‘crime spots’ zones.
11. Rehabilitatie en resocialisatie voor personen die hun straf al uitgezigt hebben. Een programma zal ingezet worden om hen te helpen om aan een baan te komen, eenmaal dat hun straf op is. Daarnaast zal een jeugddetentie centrum opgericht worden, waar ontspoorde jeugd begeleiding en opleiding zal krijgen om weer op een goede wijze deel te kunnen maken van onze maatschappij.
12. Voor wat betreft het misbruik van kinderen en vrouwen zullen de straffen verfijnd worden en de wet- en regelgeving geactualiseerd worden. De rechten van de slachtoffers en diens familie zullen verruimd worden.
13. Zonering dient vooraf te bepalen welke bedrijven (o.a. nachtclubs, bars etc.) net als hotels langer open kunnen blijven dan 01:00. Hierdoor zal de politie zich beter richten op welke gebieden, dagen en tijdstippen meer blauw op straat moet zijn.

II. Verruiming van juridische bescherming aan de burger:

14. De toegankelijkheid van de burger met minder middelen tot de rechtbank in eerste aanleg dient vergroot te worden door verruiming van de optie van het hebben van een advocaat pro bono en verlaging van het griffiegeld.
15. Rechtswinkels introduceren zodat de maatschappij gratis aan toegankelijk juridisch advies kan komen.
16. Modernisering van de Landsverordening administratieve rechtspraak.
17. Ter verbetering van de dienst en tevens ter verlaging van de kosten zal DWJZ voorzien worden van meer gespecialiseerde juristen om Land tijdens rechtszaken te vertegenwoordigen.
18. Tezamen met de overige Koninkrijkseilanden nadenken over het oprichten van een wetgevingsacademie ter verdere professionalisering van onze wetgevingsjuristen, die als positief effect zal hebben de modernisering van onze huidige wet- en regelgeving.

III. Dierenbescherming:

19. De recent ingevoerde politieverordening ter bescherming van honden wordt niet optimaal uitgevoerd. Hierdoor zal een voorlichtingscampagne geëntameerd worden ter bewustwording van het volk hoe zij op een verantwoordelijke manier zorg kunnen dragen voor hun huisdier.

IV. Vreemdelingenbeleid en integratie:

20. DIMAS reorganiseren zodat hun werkprocessen efficiënter en effectiever worden. De behandeltijd dient korter en gericht te worden. Aanvragen dienen voortaan binnen twee weken beantwoord te worden en v.w.b. 1ste aanvragen dienen deze binnen 4 weken afgehandeld te zijn. Aanvullend hierop zal een check plaatsvinden voor aanvragen die gepaard gaan met een werkvergunning. Vreemdelingen kunnen een vacature invullen, mits geen Arubaanse inheemse ervoor beschikbaar is.
21. Een integratie dienst zal opgericht worden met als doel om vreemdelingen beter te laten integreren in de Arubaanse gemeenschap. Denk aan: onze taal Papiamentu, cultuur, gewoontes en onze normen en waarden.
22. IASA zal gereorganiseerd en gemoderniseerd worden met als doel om zorg te dragen voor het toegangsbeleid van toeristen en om illegale arbeid te bestrijden.
23. Een nieuwe dienst zal opgesteld worden genaamd Algemene Juridische Zaken, Openbare Orde en Veiligheid die belast zal zijn met het maken van beleid ressorterend onder het Ministerie van Justitie (inclusief vreemdelingenbeleid en integratie).
24. Verbetering van de onderlinge afstemming van de diensten ressorterend onder het ministerie.
25. Aandacht besteden aan de eis van het spreken van het Nederlandse taal met de in 2011 ingevoerde Rijkswet Nederlanderschap.
26. Modernisering van LTUV zodat deze in lijn is met geldende internationale verdragen.

Financiële gevolgen:

Besluit e/o actiepoint	Financieel effect	Bedrag in AFL	Uitvoeringsperiode
1. Intensiveren van preventie- en criminaliteitsbeleid	kostenverhogend +	PM	2018-2021
2. Verruiming van juridische bescherming aan de burger	kostenverhogend +	PM	2018-2021
3. Dierenbescherming	kostenverhogend +	PM	2018-2021
4. Vreemdelingenbeleid en integratie	kostenverhogend +	PM	2018-2021

4. Sociale zaken

Om de burger centraal te kunnen stellen, dient allereerst aandacht te worden geschonken aan de huidige heersende sociaal maatschappelijke problemen binnen onze gemeenschap. Om een aantal te noemen, kan men denken aan financiële problemen, drugsverslavingsissues en familieperikelen. In de komende regeerperiode zal de nieuwe regering tezamen met deskundigen werken om al in de beginfase aandacht te besteden aan deze problemen, alvorens deze dus verder uit de hand lopen en negatief consequenties hebben op vooral de vorming van onze jeugd.

Sociale zaken is een multidisciplinair gebied waar niet alleen het Ministerie van Sociale Zaken en diens diensten actief zijn, maar ook de ministeries en diensten aangaande justitie, arbeid en onderwijs. Vandaar ook dat deze instanties heel nauw bij elkaar moet gaan werken om de volgende beleidsuitgangspunten succesvol te kunnen voltooien:

I. Focus ligt op de familie, waar de problemen in eerste instantie ontstaan:

1. Sociale e/o religieuze organisatie ondersteunen die middels hun activiteiten trachten om families dichter bij elkaar te brengen.
2. Voorlichtingscampagne voeren dat normen en waarden door de familie bijgebracht worden.

II. Het doen ontstaan van sociale cohesie en verantwoordelijkheid:

3. Opvijzelen van de huidige buurt-, sport- en overige recreatieplaatsen.
4. Buurtplaatsen dienen omgetoverd te worden in centra van informatie.
5. Vrijwilligerswerk dienen aangemoedigd te worden.
6. Actief bezig zijn met culturele programma's om zodoende onze normen en waarden te promoten.

III. Actiepunten ter oplossing van de sociale problemen:

7. Speciale programma's inzetten voor bijstandstrekkers die nog in staat zijn te werken aan een baan te helpen. Uiteraard onder de nodige ondersteuning en begeleiding.
8. Ondersteuning zal worden gegeven aan de zwakke actoren binnen onze gemeenschap om bijvoorbeeld aan een eigen huis te komen middels de hulp van FCCA. Denk aan alleenstaande ouders.
9. Er zal geïnvesteerd worden om een team van sociaal maatschappelijke medewerkers in te zetten.
10. Bureau Familiezaken zal verder versterkt en ondersteunt worden.
11. Regulering van crèches, kinderopvang en naschoolse opvang. Tevens zal het project Traimerdia verruimd worden.
12. Bewustmaking van het volk, met name de kwetsbare burgers, van de mogelijke bestaande opties qua sociale begeleiding en hun rechten.
13. Een wetsvoorstel genaamd Landsverordening voorkoming onnodige insolventies zal geïntroduceerd worden om persoonlijke schulden aan te pakken en zodoende om escalatie in de vorm van sociale problemen te voorkomen.

IV. Actiepunten t.b.v. een betere toekomst voor onze jongeren:

14. Een kinderombudsman zal ingevoerd worden ter bescherming van de kinderrechten. Tevens zal de Voogdijraad verder versterkt en ondersteund worden.
15. Voorlichtingscampagne onder de jongeren voeren aangaande tienerzwangerschap.

16. Afhankelijk van de behoeftes op de arbeidsmarkt zal op onderwijsgebied de opties van opleidingen e/o cursussen verbreden worden met o.a. parttime opties en online studeren.
17. Het streven is en blijft om het aantal drop-outs te verlagen tot zelfs nul. Hiervoor zal ervoor gezorgd worden dat elke jongere een diploma haalt, hetzij via de normale onderwijsprocessen, hetzij via de bijzondere door gebruik te maken van parttime opleidingen, cursussen en onlinestudies. Het huidig programma Formacion Social zal verder verruimd worden. Hieraan zal aangekoppeld worden dat de jongeren aan het eind van het traject hetzij een baan hebben, hetzij een opleiding op diens gewenste niveau.
18. Het Orthopedagogisch Centrum zal verder geprofessionaliseerd en uitgebreid worden om zodoende adequate zorg en begeleiding aan jongeren met sociaal maatschappelijke problemen te kunnen geven.
19. De recreativiteitsopties van jongeren verbreden v.w.b. sport, kunst en muziek.
20. Meer mogelijkheden voor jongeren creëren v.w.b. banen en het hebben van een eigen zaak.
21. Gelet op de arbeidsmarkt op Aruba en diens loopbaanmogelijkheden dient de informatiesessie voorafgaand de studiekeuze van de jongeren kwalitatief verbeterd worden om daaraan te sluiten.
22. Het studieverleningsproces dient verlicht te worden.
23. Meer stimulansen in het leven roepen om inheemse 'young professionals' weer op het eiland in de arbeidsmarkt te krijgen.

V. Actiepunten t.b.v. vrouwenrechten en -belangen:

24. Een platform introduceren om vrouwendiscriminatie te bestrijden.
25. Voor de betrokken actoren een protocol maken die aangeeft hoe deze actoren te werk moeten gaan in gevallen van fysieke mishandeling en seksuele mishandeling

- van een vrouw. Om zodoende beter bescherming aan de vrouw te bieden even ook beter ondersteuning aan haar en haar familie als slachtoffer te verlenen
26. Voorlichtingscampagne voeren om het volk bewust van te maken dat dit soort acties tegen vrouwen binnen of buiten een huwelijk maatschappelijk onacceptabel zijn.
 27. Er dient een evaluatie plaats te vinden van de actuele wet- en regelgeving om de straffen aangaande vrouwenmishandeling te verhogen.

VI. Actiepunten t.b.v. gezinnen en alleenstaande ouders:

28. De sociaal maatschappelijke medewerkers die in buurtplaatsen of scholen geplaatst worden, zullen als eerst signalen afgeven van mogelijke lopende sociale issues, die door tijdige signalering direct getackeld kunnen worden. Zodoende wordt verdere escalaties van deze sociale issues voorkomen.
29. De alleenstaande ouder zal de nodige steun en begeleiding krijgen om zijn kind goed te kunnen opvoeden. Denk aan alternatieven als: meer buitenschoolse opvang, cursussen om een beter ouder te zijn, cursussen voor bijscholing en een budgetteren gids (hoe dient men rond te komen met de maandelijkse loon).

VII. Actiepunten t.b.v. burgers met een fysieke e/o geestelijke beperking:

30. Meer instanties en faciliteiten in het leven roepen die bij kunnen dragen aan de zorg en verdere ontwikkeling van iemand met een fysieke e/o geestelijke beperking. Tevens zullen de reeds bestaande centra ondersteunt en verder versterkt worden.
31. Nieuwe wet- en regelgeving zal geïntroduceerd worden om discriminatie tegen te gaan en het toegankelijk maken voor iemand met een fysieke e/o geestelijke beperking om te studeren e/o om te werken.

32. Evaluatie moet plaatsvinden over de verleende professionele en financieringshulp aan families die zelf zorgdragen voor iemand met een fysieke e/o geestelijke beperking. Er dient voor mensen met een fysieke e/o geestelijke beperking speciale wooncomplexen geregeld te worden, om zodoende de mantelzorg te verlichten.
33. Publieke gebouwen dienen aangepast te worden om toegankelijk te zijn voor burgers met een fysieke beperking.
34. Als laatst zal de Verdrag voor personen met een functiebeperking van de Verenigde Naties op het eiland geïntroduceerd worden, zodoende worden de rechten van dit groep burgers gewaarborgd.

VIII. Aandacht voor problemen gerelateerd aan onze ouderen en gepensioneerden:

35. Meer gebruik maken van de expertise en advies van gepensioneerden die actief zijn in besturen van diverse stichtingen. Tevens hen aanmoedigen om deel te nemen aan de arbeidsmarkt.
36. Verbetering van de zorg voor ouderen door uitbreiding van het aantal tehuizen, met servicecontracten te komen voor privé zorg aan huis, evaluaties van subsidies en een nieuwe subsidie introduceren voor zorg aan huis.
37. Een commissie instellen die belast zal zijn met de monitoring van de kwaliteit van de verleende zorg bij tehuizen e/o het ziekenhuis en het in het algemeen tegengaan van mishandeling van ouderen.
38. Een Ouderenraad instellen die de regering zal adviseren aangaande problematiek rondom het welzijn van ouderen.
39. Een onderzoekscommissie dient ingesteld te worden die nader gaat onderzoeken of de pensioenleeftijd verlaagd kan worden naar 62. Hierbij wordt nader gedacht over de mogelijkheid om een het systeem zodanig te flexibiliseren dat de burger bij 60-jarige leeftijd de keuze in handen heeft of die eerder met pensioen wil tegen een lager pensioenbedrag, of dat deze een keuze heeft om tot diens 65 jaar parttime te werken. Bij het laatstgenoemde ontvang de oudere een lagere

pensioenbedrag plus diens salaris afkomstig van de deeltijdbaan. Kortom: deeltijdpensioen. Hiermee zal de oudere in kwestie geen belasting gaan betalen.

Financiële gevolgen:

Besluit e/o actiepunten	Financieel effect	Bedrag in AFL	Uitvoeringsperiode
1. Familie staat centraal	kostenverhogend +	PM	2018-2021
2. Sociale cohesie en verantwoordelijkheid	kostenverhogend +	PM	2018-2021
3. Oplossen van sociale problemen	kostenverhogend +	PM	2018-2021
4. Een betere toekomst voor onze jongeren	kostenverhogend +	PM	2018-2021
5. Vrouwenrechten en -belangen	kostenverhogend +	PM	2018-2021
6. Gezinnen en alleenstaande ouders	kostenverhogend +	PM	2018-2021
7. Burgers met een fysieke e/o geestelijke beperking	kostenverhogend +	PM	2018-2021
8. Ouderen en gepensioneerden	kostenverhogend +	PM	2018-2021

5. Economische welzijn

Het doel voor de komende vier jaar is om het investeringsklimaat op Aruba te verbeteren door een innovatieve, competitieve, en gediversifieerde economische ontwikkeling aan te jagen. Hierbij zal rekening worden gehouden met onze beschikbare menskapitaal en natuurlijke hulpbronnen. Door dit te bewerkstelligen zal ook bijgedragen worden aan de verhoging van de kwaliteit van welzijn van de burgers. Hierna worden de beleidsuitgangspunten v.w.b. het beleidsgebied van economische welzijn opgesomd:

I. Stimuleren van economische groei:

1. Een crisis- en herstelwet zal geïntroduceerd worden, waardoor de ‘red tape’ bij verlening van vergunningen voor bedrijven in de private sector weggenomen wordt. Ook zullen vestigingsvergunningprocessen versneld worden. Deze efficiencyslag zal ook van toepassing zijn op bouwvergunningen en goedkeuring(en) van verkavelingsplannen.
2. Een beleid invoeren die waarborgt dat alle investeerders op dezelfde manier worden behandeld en gebruik kunnen maken van dezelfde (investerings)kansen. Speerpunten hierbij zijn:
 - A. Oneerlijke concurrentie tegengaan door korte metten te maken met nepotisme
 - B. Een halte roepen aan het positieve discriminatiebeleid ten gunste van de buitenlandse investeerders
 - C. Gelijke en eerlijke kans bieden aan alle investeerders die mee willen en kunnen doen aan openbare aanbestedingen van het Land
3. Ondernemerschap zal onder de bevolking gestimuleerd worden door o.a. meer steun te bieden aan de inheemse investeerders in de vorm van informatie (juridisch, fiscaal, arbeid gerelateerde zaken etc.) en financiële steun. Dat laatstgenoemde houdt het volgende in: tezamen met betrokken belanghebbende instanties zal er zorg worden gedragen dat investeringskapitaal toegankelijk wordt via venture capital, crowd funding en microfinancing. V.w.b. jonge startende

ondernemers, zij zullen bij het start van hun zaak van een (tijdelijke) fiscale korting genieten.

4. Rekening houdend met de opkomende fiscale hervorming zal de positie van de consument versterkt moeten worden door de aanpassing en actualisering van de consumentenprijsindex. Tevens zal meer controle uitgevoerd worden op de prijzen die door diverse bedrijven gehanteerd worden, zodoende waar nodig zullen sancties opgelegd worden. Deze sancties zullen ook bij de actualisering van de CPI vermeerderd worden. Daarnaast zal het volk middels de publicatie van een maandelijks lijst van prijzen bewust worden gemaakt van de geldende prijzen van diverse producten en diensten op het eiland. De Dienst Huur- en Consumentenzaken zal verder versterkt worden en er zal een onafhankelijke instelling opgericht worden die voor de consumentenbelangen zal strijden.
5. Fiscale stimulus zal geïntroduceerd worden, een investeringsfonds zal opgericht worden en aandacht zal worden geboden aan onze infrastructuur ten gunste van de verdere diversifiëren van onze economie door bedrijven aan te trekken die gespecialiseerd zijn in o.a. high tech, e-business, startups, business incubators en fintech.

II. Verlaging van de kosten voor levensonderhoud:

6. Het mandje van basisverbruik voor de consument dient met producten e/o diensten verder uitgebreid te worden waarover de regering controle heeft op de prijsontwikkeling.
7. Er dient onderzocht te worden of uit de regio e/o Latijns-Amerika goedkoop en kwalitatief levensbehoefteproducten te importeren zijn.
8. Tezamen met de inheemse ondernemers nagaan of een bepaald ICT-systeem ('mobile app' e/o 'onlinedatabase') in te voeren is die landbouwers kunnen ondersteunen in de verkoop van hun producten.
9. Het in het leven roepen van een zogenaamd mercado popular. Op deze markt zullen inheemse landbouwers, vissers en kunstenaars hun producten aan het volk en de toeristen kunnen verkopen tegen redelijk goedkope prijzen.

10. Samen met onze Koninkrijkspartners zal bestudeerd worden in hoeverre onze zeevracht markt verbreden kan worden met andere plekken in de VS dan alleen Florida en andere landen als Colombia, Panama en Republica Dominicana.

III. Economische diversificatie:

11. Een Ontwikkelingsbank instellen ter stimulering van meer ondernemers (inclusief landbouwers) op het niveau midden- en kleinbedrijven.
12. De dienstverlening van de financieringssector versterken door de introductie van moderne financieringsinstrumenten en rekening houdend met de internationaal geldende wet- en regelgeving.
13. Een fiscale stimulus zal geïntroduceerd worden voor de ondernemers om hen in staat te stellen in de economie te investeren door bijv. hun gebouwen te vernieuwen, meer jongeren in dienst te nemen en het voeren van overige voordelige activiteiten voor de Arubaanse gemeenschap.

IV. Een duurzame primaire sector:

14. Een integraal beleid hanteren dat gericht is op het gebruiken van innovatieve en efficiënte technologieën die bijdragen aan een hoger productieniveau dan gewend is. Tevens veroorzaken deze technologieën gering tot geen beschadiging aan het milieu (de zgn. ‘sustainable agriculture within a circular economy’). De regering zal steun verlenen aan het maken en nader onderzoeken van het gebruik van gerecycleerde producten.
15. Verdere ontwikkeling van de landbouw(opties) door water voor agricultuur doeleinden tegen een lage prijs aan te bieden en de nodige wettelijke respectievelijk economische kaders op gang te zetten voor landbouwers die willen starten met hydroponics. Dezen zullen ook de mogelijkheid hebben om dicht in de buurt van WEB aan de slag te gaan hiermee.

16. Om de visserijactiviteiten als onderdeel van ons cultureel erfgoed te waarborgen zullen alle pieren rond Aruba gerenoveerd worden (denk aan pieren in gebieden als Noord, Playa, Barcadera, Spaans Lagoen, Savaneta, Cura Cabay en San Nicolaas).

V. Beleid t.b.v. de arbeidsmarkt en -productiviteit:

17. Er zal een programma ingezet worden ter vergroting van de arbeidsproductiviteit waardoor de consequenties van het verhogen van het minimumloon op de 'cost of doing business' geneutraliseerd zullen worden.

18. Om inheemse young professionals te stimuleren terug naar Aruba te komen (de zgn. 'brain gain') dient de toetsing van beschikbare vacatures op de arbeidsmarkt geoptimaliseerd te worden. Hiervoor zal DPL verder versterkt worden.

19. Aanpassingen zullen worden doorgevoerd te verbetering van de positie van de werknemers v.w.b. baan bescherming en zekerheid.

20. Inspecties aangaande handhaving van de arbeidswetten waaronder veiligheid, vrije tijd en vakantie zullen geïntensiveerd worden.

21. Een actievere rol van DPL bij ondersteuning van werknemers met arbeidsconflicten, werklozen en werknemers die hun baan verloren hebben.

22. Deeltijd werken zal ingevoerd worden, rekening houdend dat de secundaire arbeidsvoorwaarden gelijk blijven aan die van de werknemers die voltijd werken.

23. Ter stimulering van jongeren en 50-plussers die (nog) geen baan hebben, weer de arbeidsmarkt toe te treden zullen fiscale stimulus ingezet worden als ook bij-/omscholingsmogelijkheden.

24. Verlichting van schulden inherent aan het hebben van een studielening.

25. Meer stimuleringsmaatregelen inzetten om de inheemse young professionals weer naar Aruba te brengen.

VI. Ontwikkeling San Nicolaas:

26. San Nicolaas zal omgedoopt worden in de ‘cultural and heritage capital of Aruba’. Naast het zijn van een toeristische aantrekker, zal ook de ‘creative economy’ in San Nicolaas verder gestimuleerd worden door toepassing van fiscale stimulus.
27. Tezamen met alle betrokken belanghebbende zal een plan bedacht worden om van San Nicolaas een goed ‘outing’ alternatief te maken t.o.v. de hotelzone, tevens dient het investeringsklimaat aantrekkelijk te worden gemaakt voor (nieuwe) ondernemers, ook zal zonering voor nachtclubs en bars geïntroduceerd worden, daarnaast zal ook geïnvesteerd worden in gebieden als Zeewijk, Boca Grandi, Baby Beach, Rodgers Beach en Seroe Colorado.

Financiële gevolgen:

Besluit e/o actiepunten	Financieel effect	Bedrag in AFL	Uitvoeringsperiode
1. Stimuleren economische groei	kostenverhogend +	PM	2018-2021
2. Verlaging van de kosten van levensonderhoud	kostenverhogend +	PM	2018-2021
3. Economische diversificatie	kostenverhogend +	PM	2018-2021
4. Duurzame primaire sector	kostenverhogend +	PM	2018-2021
5. Beleid t.b.v. de arbeidsmarkt en -productiviteit	kostenverhogend +	PM	2018-2021
6. Ontwikkeling San Nicolaas	kostenverhogend +	PM	2018-2021

6. Infrastructuur, milieu en duurzame energie

De huidige infrastructuur vereist een hoge kwaliteit, die vitaal is voor de toekomst van ons eiland met name gelet op de beperkte ruimte die we hebben, onze economische en sociaal-demografische ontwikkelingen. Daarnaast dient de komende regeerperiode zich richten op het zuinig omgaan met onze beschikbare natuurlijke hulpbronnen. Kortom: milieubescherming en het aanmoedigen van het gebruik en productie van alternatieve energie(bronnen) dienen aangemoedigd te worden.

De beleidsuitgangspunten voor infrastructuur, milieu en duurzame energie zijn de volgende:

I. Zoneringswet, implementatie ROPV en toekenning van terreinen:

1. Daadwerkelijke implementatie van de Ruimtelijke Ontwikkelingsplan met Voorschriften (ROPV) waardoor de Landsverordening Ruimtelijke Ontwikkeling (LRO oftewel zoneringswet) (uiteindelijk) geactiveerd zal worden.
2. Het proces van terreintoekenning zal efficiënter en effectiever worden door de depolitisering van het proces. De Directie Infrastructuur en Planning (DIP) zal de enige gemachtigde instantie zijn die op basis van vooraf gedefinieerde toekenningsregel terreinverzoeken van burgers in behandeling neemt en tevens keurt. Hiermee zal de burger niet meer afhankelijk zijn van de minister. De DIP zal maandelijks verantwoording afleggen aan een toezichtscommissie die door de Ministerraad ingesteld zal worden.
3. Aanvullend zullen de toekenningsprocessen voor terreinen en bouwvergunning gesimplificeerd en gedigitaliseerd worden. Dit ten goede van de transparantie en efficiëntie. Ook zullen de beleidsvoorwaarden en –richtlijnen voor toekenning geëvalueerd en vervolgens waar nodig geactualiseerd worden ter voorkoming van misbruik van het toegekende. Hierdoor zal ook de monitoring en sanctionering verbeterd worden voor degenen die bijvoorbeeld niet aan de erfpachtvoorwaarden voldoen.
4. Het (door)verkoop van een erfpachtgrond (zonder opstal) als economisch eigendom zal verboden worden.

II. Woning(ruimte):

5. Verschillende projecten ter ontwikkeling van meerdere sociale en betaalbare woningen zullen opgestart worden. Hierbij wordt rekening gehouden met de beperkte woningruimte en wordt zelfs gedacht aan het toepassen van flatwoningen, met natuurlijke recreatieruimtes. Tevens zullen mensen die reeds een woning via FCCA huren, gestimuleerd worden om deze via een huurkoopcontract van FCCA af te kopen en dus eigenaar te worden van de woning in kwestie. Aanvullend zal er gepoogd worden om de hypotheekrente zodanig te beïnvloeden dat deze gaat dalen.

III. Natuur en milieu:

6. De Natuurbeschermingsverordening zal verruimd, versterkt en gemoderniseerd worden.
7. Tezamen met de betrokken belanghebbende zal het beleid aangaande natuur en milieu afgerond en geïmplementeerd worden. Daarbij zal ook aandacht verleend worden aan de lijst van verboden en bedreigde diersoorten.
8. De nationaal geldende wet- en regelgeving zullen aangevuld worden met richtlijnen e/o kaders afkomstig van internationaal geldende verdragen zoals bijv. Ramsar convention.
9. Toezicht en handhaving van de natuurbeschermingswet-, regelgeving en beleid zullen geïntensiveerd worden. Aanvullend zullen de straffen vermeerderd worden i.c. van overtredingen.
10. De inspectie van DNM en het Bureau City Inspector zullen versterkt worden en alle benodigde bevoegdheden toegekend krijgen om daadwerkelijk op te kunnen treden en eventueel boetes op te kunnen leggen. Ook zal een voorlichtingscampagne worden opgestart ter bewustmaking van het volk (m.n. de jeugd) over o.a. zuinig energieverbruik en recyclen.

11. Het publieke transport zal verbeterd worden en diens gebruik zal onder het volk gestimuleerd worden.
12. Als laatst zal de bevolking goed onderwezen worden over de geldende wet- en regelgeving waardoor zij in staat zullen zijn om (tijdig) meldingen van overtredingen bij de verantwoordelijke instanties aan te geven.

IV. Afvalbeleid:

13. Een efficiënt en effectief afvalbeleid zal geïntroduceerd worden voor de Dump te Parkietenbos. Illegale vuilopslagplaatsen zullen getackeld worden en een voorlichtingscampagne zal gevoerd worden ter bewustmaking van het volk hoe men verstandig met afval om moet gaan. Tevens zullen in alle buurten en scholen containers voor recycling geplaatst worden voor o.a. glas, papier, blik(ken) en plastic.
14. Een commissie van deskundigen zal ingesteld worden om met adviezen te komen voor een duurzame en effectieve oplossing voor de problematieken bij de dump te Parkietenbos. Er dient een integraal beleid opgesteld te worden inhoudende afvalverwerking conform 'reduction, recycle en reuse' (RRR) principes. Tevens zal gebruik worden gemaakt van verbrandingsoven(s) om zodoende de hieruit geproduceerde energie te gebruiken ter productie van onze elektriciteit e/o water. De zgn. 'waste-to-energy system'.
15. De huidige afvalverwerkingssysteem zal opgevijseld worden, zodat op reguliere basis vuil verwerkt kan worden.
16. Op lange termijn zal er continu aan gewerkt worden om de actuele afvalpuinhoop te Parkietenbos af te werken. Met als gevolg dat onze praktijk weer in lijn is met de internationale geldende richtlijnen t.b.v. natuur en milieu. De komende jaren zullen meerdere afvalsystemen (=het opgevijselde oude systeem en het nieuwe RRR-systeem) naast elkaar opereren om de afval sneller te verwerken. Tevens zal er nader gekeken worden of de afval als gerecycleerd product doorverkocht kan worden aan andere landen als energiebron.

V. Duurzaam energiebeleid:

17. Een duurzaam energiebeleid instellen v.w.b. het gebruik van water, wind en zon, en de productie van alternatieve energiebronnen.
18. ‘Cold water cooling’ techniek dient toegepast te worden bij (alle) gebouwen. Hierbij wordt zeewater gebruikt om gebouwen koel te houden, met als gevolg verlaging van de elektriciteitskosten en aircogebruik.
19. Intensivering project zonnepanelen. Het plaatsen van zonnepanelen bij scholen zal geïntensiveerd worden en verder uitgebreid worden om ook de overheidsgebouwen op te nemen.

Financiële gevolgen:

Besluit e/o actiepoint	Financieel effect	Bedrag in AFL	Uitvoeringsperiode
1. Zoneringswet, implementatie ROPV en toekenning van terreinen	kostenverhogend +	PM	2018-2021
2. Woning(ruimte)	kostenverhogend +	PM	2018-2021
3. Natuur en milieu	kostenverhogend +	PM	2018-2021
4. Afvalbeleid	kostenverhogend +	PM	2018-2021
5. Duurzaam energiebeleid	kostenverhogend +	PM	2018-2021

L.G. Smith Blvd. 76
Oranjestad, Aruba
Tel. (297) 528 4900
www.overheid.aw

